

Curioso romance en lingua gallega, que
 cuenta el galanteo y celos de mozo y moza
 de aquella plebe

<p>De dous anos pra esta parte
 eu non sei que deño trago,
 pois non acougho connigo,
 tanto en pé como deitado.</p> <p>5 Nin topo cousa a meu gusto,
 nin cheiro na comida acho,
 mais que sexan sopas de unto
 atafagadas no <i>asado</i>.
 Pois el no' é dor de madrío,
 10 paletíña, resfriado,
 nin son bubas, nin quenturas,
 nin me doi perna nin brazo;
 mais estou de tal maneira,
 que xa non como pan branco.</p> <p>15 E se hai alguén que aquí entenda
 destes maes desdeitados
 (con perdón de súas mercedes)
 háxolles de prantar o caso,
 que os maes, se se cuchuchan,
 20 dizque se van abrandando.
 Un día, como ora este,
 alá polo mes de maio,
 cando aquese <i>alán</i> de probes
 fai o seu viaxe máis largo,
 25 alvendando as nubidades,
 valéndolle a vida aos campos,
 cheirando as froes e oíndo
 estralouxar os paxaros,
 puxen pés en polvorosa,
 30 collín os picos pró santo,
 que me librou das quenturas,
 ¡meu grorioso san Coitano!,
 cando en Deus, e boas horas,
 se deixa ver un robaño
 35 de rapazas, que estimaran</p> | <p>ser tan bonitas (¿digo algo?)
 as que estan eiquí presentes...
 (¿que fan, que no-me miraron?!)
 Por caporal delas viña
 40 meu tío, Pedro Lousano,
 feito un Deus nos ampare,
 máis enteiro que outro tanto.
 E como entre elas viñese
 a netiña de Gonzalo,
 45 funme chegando ao pé dela
 e, a querer darlle un abrazo,
 «téndevos», dixo meu primo,
 ouzo, «meu curmán, despazo».
 Eu quedei... ¡xa se ve!
 50 ¡véxao calquera! Afrentado.
 ¿Non vedes un <i>armentío</i>,
 cando se vai alindando
 asta preto do alcacer,
 que xa o estaba desexando,
 55 cunhas ganas desavesas,
 para gaspear un bocado,
 que entonces un <i>pigoreiro</i>
 lle dá un berro tamaño
 que queda o probe de boi
 60 sospenso, e medio trembando?
 Así, sin quitar nin pór,
 estuvemos un bo rato
 de esta sorte (¡miña xoia!),
 cos brazos espatarrados,
 65 sin chegarnos un ó outro;
 e o bribón de cando en cando
 cravaba nela os ollos,
 coma quen diz «eu so galo».
 «Rabias —entre min decía—
 70 ¿ques asar e non pingamos?»</p> |
|---|---|

- E revolvendo o meu *pértego*,
 véndome así enfadado,
 deille un bo pau a meu gusto,
 salvo sexa, neste lado.
- 75 «Haxa paz» —decían todos—,
 «*Brútigos*, sede quedados»,
 «¡Que se perde a freiguxía»,
 «¡Valla a cortesía, Amaro!»
 Agora si que cai ben
- 80 aquel conto do boi manso,
 que nunha corrida de touros,
 se o pican a ollos cerrados,
 a us lles fura os calzós,
 outros os pincha rodando,
- 85 este quero, aquel non quero,
 esparcéndolle os fargallos,
 asta que queda a praza
 espoadada ao seu mandado.
 Estando nesta debouza,
- 90 eu xa feito un medio diabro,
 me tiraron da faldrilla
 d’atrás do meu axustado
 e revolvéndome eixina,
 e o *pértego* levantando,
- 95 vexo, mais non sei que vexo,
 vexo tras de min un anxo,
 decendo que me aosegue,
 sendo o mandar escusado,
 pois bastaban o[s] seus ollos
- 100 cichando *meadas* de raios
 para abrandar os corazóns
 dos animaes máis bravos,
 porque o meu (¡malpocadiño!)
 de seu se estaba abrandando,
- 105 que diante ela no’hai homes
 que non sexan seus escravos.
 E agora veredes vós
 de *Minga*, o que vou contando.
 Trae aquesta *Mingotiña*,
- 110 se está de xeiro, o día santo,
 trae coifa de crarín
 con seus encaixes pranchados,
 e no medio unha especela
 de máis de seis dedos de ancho;
- 115 trae almilla de segovia
 de color azabachado
 con mangas de *quintanito*
 e seus *corpiños* de raso
 por derriba da camisa,
- 120 que par briós é de lenzo ancho.
 Trae tamén seu *sabelo*
 por derriba do refaixo;
 que anque é de pano estranxeiro,
 é admirable pano;
- 125 trae *doas* de azabache
 con relicario dourado,
 e un neño en cruz que pesa
 un carteirón ben pesado;
 trae medias coloradas,
- 130 e seus zapatiños brancos
 cunhas febillas de prata
 que lle deu o tío indiano,
 e moitas cousas consigo,
 que non son pagas con cartos,
- 135 e non llas deu ningún crego,
 nin tampouco licenciado;
 que, falando chaamente,
 hai poucas... (mais val deixalo!)
 E volvendo ó noso conto
- 140 de *Mingota*, en que estabamos,
 ten unha cara de risa
 con un natural dun anxo,
 e co andar, e co aqieste,
 parece que vai levando
- 145 tras si a cantos a miran,
 demirados do seu garbio.
 Agora mirade vós
 se as circunstancias son barro
 pra un probe que non ten
- 150 pé de terra (¡malpocado!),
 ¿ha atrevérselle a expricar
 seu pensamento de prano?
 E o alarbiaz de meu primo,
 como ten seus bois e carro,
- 155 e terra de sembradura,
 ten máis que eu adiantado.
 Mais xúrolle, a tal por cal,
 que o hei deixar descoirado:
 ¿*chamizo*, *agoiro*, *pozoña*,
- 160 sucio, *loro*, espilfarrado,
 querer casar con *Mingota*?
 ¡*Mingotiña*!, ¡sol raiado!,
 ¡miña xoia!, ¡miña estrela!,
 ¡meu feitizo e meu encanto!
- 165 Que por ela hei de morrer
 se Deus non fai un milagro;
 pois xa estou de tal maneira,
 que xa non como pan branco.

Adviértese que el idioma gallego tiene, como todos los demás de el mundo, su propia y nativa pronunciación, que es en extremo dulcísima. Se escribe y se pronuncia diferentemente, como lo hace el francés. Es, en sentir de muchos, la lengua de los suevos, que dominaron a Galicia y Portugal; y quieren algunos que el gallego sea el idioma o lengua dominante, otros que la portuguesa; pero qualquiera de las dos lenguas, que sea dialecto una de otra; lo cierto es que se asemejan mucho, se escriben y pronuncian casi de el mismo modo; y tienen, como la Francesa, muchos diptongos, que se forman de dos sílabas para la pronunciación; por lo que, no sabiéndose pronunciar, unos pies saldrán largos y otros cortos; y para evitar esta falta, es menester elidir o comer muchas sílabas, al pronunciar, o hacerlas diptongos, a fin de que el pie del verso no redunde. La letra x se debe pronunciar las más veces blanda, como xà, que es lo mismo que ya, sexa, que es lo mismo que sea. et caetera.